

drukowane przez tegoż wydawcę wyłącznie dla czasopisma do którego mają być dołączone i aby ze względu na treść mogły być uważane jako składowa część odnośnego czasopisma, a wreszcie aby były dostarczane prenumeratorom bezpłatnie.

Do dodatków zwyczajnych należą również bezpłatne premje, jako to: kalendarze, rozkłady jazdy, reprodukcje graficzne, światłodrukowe, barwne, spisy członków związków, stowarzyszeń i t. p.

Czasopisma naukowe i techniczne mogą zawierać jako dodatki małe wzory materiałów włóknistych oraz rysunki i tablice, służące do objaśnienia tekstu.

§ 2. Do dodatków nadzwyczajnych należą wszystkie dodatki, które nie pochodzą, od wydawcy, lecz od osoby trzeciej i odpowiadają obowiązującym przepisom dla druków. Nie dozwolone są jednakowoż dodatki złożone w całość w ten sposób, że dadzą się rozłożyć na więcej pojedynczych części, jak np. złożone oferty albo karty zamówień, które po rozłączeniu mogą być dostarczone kilku osobom.

§ 3. Waga pojedynczego egzemplarza dodatku zwyczajnego albo nadzwyczajnego, względnie ogólna waga kilku dodatków, dołączonych do jednego egzemplarza czasopisma, nie może przekraczać 250 gr.

§ 4. Dodatki zwyczajne nie podlegają żadnej dodatkowej opłacie. Za dodatki nadzwyczajne pobiera się należność od wagi, a to za każde 25 gr. lub część tychże każdego pojedynczego dodatku. Należność ta wynosi 50% najniższej stawki taryfowej opłaty za druki zwykłe.

§ 5. Dodatki zwyczajne wymienione w § 1 pod b) jakoteż wszystkie nadzwyczajne muszą być zgłoszone przez wydawcę na piśmie w urzędzie pobierającym opłatę za przesyłanie czasopism na 24 godziny przed wystaniem.

Dodatki nadzwyczajne muszą być opłacone zgóry według taryfy. Za dodatki nadzwyczajne niezgłoszone i nieopłacone przy nadaniu, pobiera Zarząd pocztowy od wydawcy należność według taryfy dla druków, od całej ilości egzemplarzy czasopisma, zgłoszonej do przesyłania pocztą.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 marca 1923 roku i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem polskiej części Górnego Śląska.

Kierownik Ministerstwa Poczty i Telegrafów:

Moszczyński

110.

Układ polsko-niemiecki

w przedmiocie państwowej własności górniczej i hutniczej w polskiej części Górnego Śląska, podpisany w Opolu dnia 15 czerwca 1922 r., zatwierdzony ustawą z dnia 4 sierpnia 1922 roku (Dz. U. R. P. № 71 poz. 642).

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

MY, JÓZEF PIŁSUDSKI,

NACZELNIK PAŃSTWA POLSKIEGO

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy, wiadomem czynimy:

W dniu piętnastym czerwca tysiąc dziewięćset dwudziestego drugiego roku w Opolu podpisany został między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej z jednej strony a Rządem Rzeszy Niemieckiej z drugiej Układ w przedmiocie państwowej własności górniczej i hutniczej w polskiej części Górnego Śląska o następującem brzmieniu dosłownem:

UKŁAD POLSKO-NIEMIECKI

w przedmiocie państwowej własności górniczej i hutniczej w polskiej części Górnego Śląska.

Rządy Polski i Niemieckiej, powodowane życzeniem zapewnienia przez osobną umowę możliwie nieprzerwanej ciągłości ruchu w państwowych zakła-

POLNISCH-DEUTSCHES ABKOMMEN

über das berg- und hüttenfiskalische Eigentum in dem polnisch werdenden Teile Oberschlesiens.

Die Polnische und die Deutsche Regierung, von dem Wunsche geleitet, eine möglichst ungehinderte Fortführung der berg- und hüttenfiskalischen Betrie-

dach górniczych i hutniczych polskiej części Górnego Śląska, zamianowały swymi pełnomocnikami:

Rząd Polski:

Wiceministra Dr. Zygmunta Seydę,

Rząd Niemiecki:

1. Posła Dr. Paul Eckardt,
2. Prezydenta Policji Dr. Gottfried Schwendy.

Pełnomocnicy, po wzajemnem przedłożeniu sobie pełnomocnictw i po uznaniu ich za wystarczające i należyte co do formy, zawarli w imieniu i z polecenia Rządów swoich, nawiązując do „postanowień z 15 czerwca 1922 r. w sprawie oddania przez Międzysojuszniczą Komisję Rządzącą i Plebiscytową dla Górnego Śląska przyznanych Niemcom i Polsce obszarów na podstawie Traktatu Pokojowego, podpisanego w Wersalu w dniu 28 czerwca 1919 r.” następujący układ:

Artykuł 1.

Ogólne postanowienia o oddaniu.

(1) Oddanie Polsce górniczego i hutniczego mienia oraz własności państwowej nastąpi według ogólnych postanowień, ustalonych dla oddania własności państwowej.

(2) Sprostowanie ksiąg wieczystych jest rzeczą Państwa Polskiego.

(3) Wytwory, materiały, narzędzia, maszyny i inny inwentarz winny być oddane w sposób formalny na podstawie spisów i ksiąg. Spisy mają być sporządzone w dwóch egzemplarzach i mają dać wierny obraz tego, co się oddaje i co się przejeżdża. Komisarze szczegółowi obu Państw podpisują i potwierdzają spis wraz z potrzebnymi załącznikami. Obaj komisarze szczegółowi otrzymują po jednym egzemplarzu.

Artykuł 2.

Postanowienia co do kopalń okręgu inspekcji górniczej III w Bielszowicach.

(1) Celem utrzymania ciągłości ruchu w kopalniach okręgu III inspekcji górniczej aż do ostatecznego ustalenia granicy państwowej, zarządziła „Spółka Dzierżawna Polskie Kopalnie Skarbowe” z zarządem pruskiego fiskusa górniczego umowy w sprawie dalszej eksploatacji części pól, których eksploatację już rozpoczęto, w sprawie wspólnego użytkowania szybu „Dorotka” i użytkowania chodników dla przeprowadzenia wody i elektrycznych kabli oraz rur dla płynnej podszadki i dla przewozu podziemnego.

(2) Na wypadek, gdyby granica państwowa miała ulec zmianie w stosunku do tymczasowo wyznaczonej linii demarkacyjnej, zastrzega się możliwość zmiany umów tych po ostatecznem ustaleniu granic państwowych odpowiednio do zmienionych okolicz-

be in dem polnisch werdenden Teile Oberschlesiens durch ein besonderes Uebereinkommen zu sichern, haben zu diesem Zwecke zu ihren Bevollmächtigten ernannt:

Die Polnische Regierung:

den Vizeminister Dr. Zygmunt Seyda,

Die Deutsche Regierung:

1. den Gesandten Dr. Paul Eckardt
2. den Polizeipräsidenten Dr. Gottfried Schwendy.

Die Bevollmächtigten haben, nachdem sie einander ihre Vollmachten mitgeteilt und diese in guter und gehöriger Form befunden haben, im Namen und Auftrage ihrer Regierungen im Anschluss an die „Bestimmungen vom 15. Juni 1922 betreffend die Uebergabe der Deutschland und Polen zuerkannten Gebietsteile durch die Interalliierte Regierungen und Plebiszitkommission für Oberschlesien auf Grund des in Versailles unterzeichneten Vertrags vom 28. Juni 1919“ die nachstehende Vereinbarung getroffen:

Artikel 1.

Allgemeine Bestimmungen über die Uebergabe.

(1) Die Uebergabe des berg- und hüttenfiskalischen Gutes und Eigentums an Polen findet nach Massgabe der für die Uebergabe des Staatseigentums getroffenen allgemeinen Bestimmungen statt.

(2) Die Berichtigung der Grundbücher ist Sache des Polnischen Staates.

(3) Erzeugnisse, Materialien, Geräte, Maschinen und sonstiges Inventar werden auf Grund von Verzeichnissen und auf Grund der Bücher förmlich übergeben. Die Verzeichnisse sollen in doppelter Ausfertigung angefertigt werden und ein genaues Bild dessen darstellen, was übergeben und übernommen wird. Das Verzeichnis wird mit den erforderlichen Anlagen von den Sonderkommissären beider Staaten unterzeichnet und anerkannt. Jeder Sonderkommissar erhält eine Ausfertigung.

Artikel 2.

Bestimmungen über Bergwerksanlagen im Bezirk der Berginspektion III Bielschowitz.

(1) Damit der Betrieb der Bergwerksanlagen im Bezirke der Berginspektion III in der bisherigen Weise bis zur endgültigen Festsetzung der Landesgrenze fortgeführt wird, wird die Pachtgesellschaft der fiskalischen Gruben des Polnischen Staates mit der Verwaltung des Preussischen Bergfiskus Vereinbarungen über den Abbau der schon angegriffenen Feldesteile, die gemeinsame Benutzung des Dorotkaschachtes, Benutzung von Strecken zur Wasserführung und zur Führung von elektrischen Kabeln und Röhren zu Zwecken des Sandspulversatzes und zur Förderung treffen.

(2) Es bleibt vorbehalten, nach entgültiger Festsetzung der Landesgrenze, soweit die Landesgrenze Abänderungen gegenüber der vorläufig festgesetzten Demarkationslinie erfahren sollte, diese Vereinbarungen gemäss den veränderten Umständen in der Wei-

ności i to w sposób uwzględniający prawidłową ciągłość ruchu w kopalniach powstających przez wytknięcie nowej granicy państwowej.

(3) Rząd Polski nie wnosi sprzeciwu co do umów zawartych lub zawrzeć się mających według ustępów 1 i 2 między pruskim fiskusem górniczym a wyżej wymienioną spółką dzierżawną.

Artykuł 3.

Unormowanie różnych spraw finansowych przy oddaniu.

(1) Pruskiemu fiskusowi przysługuje prawo ściągnięcia wszystkich pretensji z uskuteczionych aż do przejścia prawa użytkowania na Polskę dostaw węgla i dostaw urzędu hutniczego, z umów dzierżawy i najmu, aż do tego samego dnia, z pożyczek i zaliczek udzielonych robotnikom, urzędnikom kontraktowym i etatowym.

(2) Węgiel, leżący na hałdach, ma przedstawiać żelazną rezerwę w ilości pięciu tysięcy ton. W Hucie Fryderyka (Strzebnicy) winien się znajdować normalny zapas kwasu używanego w przedsiębiorstwie.

(3) Pruski fiskus oświadcza gotowość postarania się o to, aby zapas materiałów potrzebnych dla przedsiębiorstwa dorównywał w dniu oddania mniej więcej zapasowi w dniu 1 kwietnia 1922 r. Pruski fiskus nie jest odpowiedzialny za zmniejszenie się zapasów, spowodowane prawidłowym prowadzeniem przedsiębiorstwa.

(4) Pruski fiskus jest zobowiązany aż do dnia poprzedzającego dzień oddania:

- a) wypłacić pobory urzędników etatowych i kontraktowych, płace robotników oraz dodatki na ubezpieczenie społeczne; o ile kwot tych nie ustalili się dokładnie do dnia miarodajnego, nastąpi rozliczenie w ten sposób, że ogólną sumę dodatków rozdzieli się na oba Państwa według ilości dni roboczych;
- b) zapłacić na rachunek fiskusa aż do dnia oddania zamówione i dostarczone materiały oraz wykonane roboty;
- c) uiszczyć podatki, o ile co do podatków gruntowych i procederowych nie nastąpi inne ogólne unormowanie.

Artykuł 4.

Dalsze prowadzenie przedsiębiorstwa.

(1) Fiskus górniczy utrzyma w ruchu aż do dnia oddania zakłady polskie i to z bieżących środków w sposób określony dotychczasowymi przepisami. Nie będą wydawane zarządzenia, pozostające w sprzeczności z niniejszymi przepisami i z zasadami prawidłowego prowadzenia przedsiębiorstwa.

(2) Ponadto oświadcza pruski fiskus górniczy gotowość zawarcia z Państwem Polskiem umów co do rozpoczęcia lub dalszego prowadzenia robót i bu-

se zu ändern, dass der normalen Betriebsfortführung der durch die neue Landesgrenze entstehenden Bergwerke Rechnung getragen wird.

(3) Gegen die zwischen dem Preussischen Bergfiskus und der oben bezeichneten Pachtgesellschaft gemäss Absatz 1 und 2 abgeschlossenen oder zukünftig abzuschliessenden Verträge erhebt die Polnische Regierung keinen Einspruch.

Artikel 3.

Regelung verschiedener finanzieller Angelegenheiten bei der Uebergabe.

(1) Dem Preussischen Fiskus bleibt die Einziehung aller Forderungen aus den bis zum Uebergange des Nutzungsrechts an Polen erfolgten Kohlenlieferungen und Lieferungen des Hüttenamts, aus Pacht und Mietverträgen bis zu demselben Tage, aus Darlehen und Vorschüssen an die Arbeiter, Angestellten und Beamten überlassen.

(2) Die auf Halde liegende Kohle soll den eisernen Bestand von 5.000 t. umfassen. In der Friedrichshütte soll der gewöhnliche Bestand an Betriebsäure vorhanden sein.

(3) Der Preussische Fiskus erklärt sich bereit, dafür zu sorgen, dass die Betriebsmaterialien am Tage der Uebergabe etwa in gleicher Menge, wie am 1. April 1922 vorhanden sind. Für eine Verringerung der Bestände, die einer normalen Betriebsfortführung entspricht, ist der Preussische Fiskus nicht verantwortlich.

(4) Dem Preussischen Fiskus liegt bis zu dem, dem Tage der Uebergabe vorhergehenden Tage ob:

- a) die Bezahlung der Gehälter der Beamten und Angestellten, der Löhne der Arbeiter und der Beiträge für soziale Versicherungen, wobei, soweit die Beträge nicht genau bis auf den massgebenden Tag festgestellt werden, die Verrechnung in der Weise geschieht, dass die Gesamtsumme der Beiträge nach der Zahl der Arbeitstage auf die beiden Staaten verteilt wird;
- b) die Bezahlung der bis zum Tage der Uebergabe auf Kosten des Fiskus bestellten angelieferten Materialien und ausgeführten Arbeiten;
- c) die Bezahlung der Steuern, soweit nicht hinsichtlich der Grund und Gewerbesteuern eine anderweite allgemeine Regelung stattfindet.

Artikel 4.

Weiterführung des Betriebs.

(1) Der Bergfiskus wird den Betrieb der polnisch werdenden Werke mit den laufenden Mitteln in der den bisherigen Vorschriften entsprechenden Weise bis zur Uebergabe fortführen. Verfügungen, die mit diesen Vorschriften und mit den Grundsätzen einer normalen Betriebsfortführung in Widerspruch stehen, werden nicht vorgenommen werden.

(2) Ferner erklärt sich der Preussische Bergfiskus bereit, mit dem Polnischen Staate Vereinbarungen zu treffen über den Beginn oder die Fortführung

dowii nie służących do prawidłowego prowadzenia przedsiębiorstwa oraz co do nabycia dalszych materiałów i zapasów.

Artykuł 5.

U m o w y.

(1) Państwo Polskie oświadcza gotowość dalszego dostarczania węgla dotychczasowym umownym odbiorcom kopalń polskich, o ile sobie tego życzą, i to na podstawie nowo zawręć się mających umów, jeżeli dotychczasowe umowy zawarto między pruskim fiskusem górniczym a odbiorcami przed dniem 1 stycznia 1922 i umowy te w dniu oddania jeszcze były w mocy, oraz jeżeli zużycie węgla odbywa się w obrębie nowych granic politycznych Państwa Niemieckiego.

(2) Państwo Polskie oświadcza ponadto gotowość, o ile pozwolą warunki zbytu, do zawarcia nowych umów o dostawę węgla także z tymi niemieckimi odbiorcami, którym w dalszym ciągu aż do oddania na podstawie porozumienia dostarczano węgiel z kopalń polskich na zasadach umów, wygasłych z dniem 1 kwietnia 1922. Państwo Polskie przejmuje dalej umowy najmu i dzierżawy, jakoteż umowy co do dostawy nowych urządzeń.

(3) Państwo Polskie jest prócz tego zasadniczo gotowe przejąć umowy o dostawę materiałów dla przedsiębiorstwa i umowy o działa (n. p. umowy z przedsiębiorcami) zastrzega sobie jednakże prawo zmiany tych umów, by zadość uczynić słusznym potrzebom przedsiębiorstwa.

Artykuł 6.

Szkody górnicze.

(1) O ile uprawnieni wnieśli lub wnoszą w drodze procesowej roszczenia o szkody górnicze, winien pruski fiskus górniczy załatwiać sprawy wniesione przed dniem 1 kwietnia 1922, zaś Państwo Polskie sprawy, które wniesiono lub wnosi się po dniu 1 kwietnia 1922. Odnośnie Państwo zobowiązane jest do przeprowadzenia procesów, a w razie zasądzenia do wynagrodzenia szkód górniczych.

(2) W razie usunięcia lub wynagrodzenia szkód górniczych przez pruskiego fiskusa górniczego do dnia oddania, ponosi tenże wydatki na ten cel łożone.

(3) Pozatem przejmuje Państwo Polskie odpowiedzialność za wszystkie szkody górnicze, wynikłe z dotychczasowej lub przyszłej eksploatacji kopalń polskich i załatwia w dalszym ciągu wszystkie roszczenia o szkody górnicze, nie załatwione jeszcze do dnia oddania.

Artykuł 7.

Postanowienia co do kopalni Fryderyka.

(1) Prawo eksploatacji rud ołowianych w tej części pola kopalni rud ołowianych Fryderyka (pole

von Arbeiten und Bauten, die nicht der normalen Fortführung des Betriebs dienen, und über die Beschaffung von weiteren Materialien und Vorräten.

Artikel 5.

V e r t r ä g e.

(1) Der Polnische Staat erklärt sich bereit, falls die bisherigen vertragsmässigen Kunden der polnisch werdenden Gruben es wünschen, die Kohlenlieferungen an sie auf Grund neu abzuschliessender Verträge weiter auszuführen, soweit die bisherigen Verträge zwischen dem Preussischen Bergfiskus und den Kunden vor dem 1. Januar 1922 geschlossen waren und am Tage der Übergabe noch in Kraft sind und soweit die Kohlenverbrauchsstellen sich innerhalb der neuen politischen Grenzen des Deutschen Reiches befinden.

(2) Der Polnische Staat erklärt sich ferner bereit, soweit es die Absatzverhältnisse gestatten, auch mit denjenigen deutschen Abnehmern neue Kohlenlieferungsverträge zu schliessen, die auf der Grundlage der am 1. April 1922 abgelaufenen Verträge von den polnisch werdenden Gruben vereinbarungsgemäss bis zur Übergabe weiter beliefert worden sind. Der Polnische Staat tritt ferner in die Miet- und Pachtverträge, sowie in die sich auf die Lieferung neuer Einrichtungen beziehenden Verträge ein.

(3) Der Polnische Staat ist ausserdem grundsätzlich bereit, in die Betriebsmateriallieferungsverträge und in Werksverträge (z. B. Unternehmerverträge) einzutreten, behält sich jedoch das Recht zu Änderungen in diesen Verträgen vor, um den Betriebsverhältnissen gerecht zu werden.

Artikel 6.

B e r g s c h ä d e n.

(1) Soweit Bergschädenansprüche von den Berechtigten im Prozesswege anhängig gemacht worden sind oder anhängig gemacht werden, sind die vor dem 1. April 1922 anhängig gewordenen vom Preussischen Bergfiskus, die nach dem 1. April 1922 anhängig gewordenen oder anhängig werdenden vom Polnischen Staate zu erledigen. Dem betreffenden Staate liegt die Durchführung der Prozesse und die Abgeltung der Bergschäden im Verurteilungsfalle ob.

(2) Soweit der Preussische Bergfiskus Bergschäden bis zum Tage der Übergabe beseitigt oder abgegolten hat, gehen die hierfür von ihm aufgewendeten Kosten zu seinen Lasten.

(3) Im übrigen tritt der Polnische Staat in die Haftung für alle Bergschäden ein, die auf den bisherigen oder zukünftigen Abbau der polnisch werdenden Bergwerke zurückzuführen sind; er übernimmt die weitere Erledigung sämtlicher bis zum Tage der Übergabe noch nicht erledigten Bergschädenansprüche.

Artikel 7.

Abmachungen über das Feld der Friedrichsgrube.

(1) Das Recht zur Gewinnung der Bleierze in demjenigen Feldesteile des Bleierzbergwerks Friedrich.

Fryderyka), która leży na polskiej części Górnego Śląska (wschodnie pole Fryderyka), przechodzi na Państwo Polskie, podczas gdy prawo eksploatacji w części pola położonej w niemieckiej części (zachodnie pole Fryderyka) pozostaje przy Państwie Pruskiem.

(2) Równocześnie przechodzi na Polskę roszczenie do posiadaczy kopalń rudy cynkowej położonych w polu Fryderyka o wydanie rud ołowianych, wydobywanych razem z rudą cynkową, przez posiadaczy kopalń cynkowych w częściach pól położonych we wschodnim polu Fryderyka i to za zwrotem kosztów w myśl umów zawartych lub zawrzeć się mających z owymi posiadaczami. O ile posiadacze kopalń rudy cynkowej położonych w polu Fryderyka wydobywają rudy ołowiane razem z rudą cynkową z pól lub z części pól kopalń rudy cynkowej, położonych w zachodnim polu Fryderyka, pozostaje roszczenie o wydanie przy Państwie Pruskiem.

(3) O ile z szybu kopalni rudy cynkowej, położonego we wschodnim polu Fryderyka wydobywa się rudy ołowiane, które pochodzą z części pola tejże kopalni rudy cynkowej, położonej w zachodnim polu Fryderyka, obowiązuje się Polska zezwolić na odstawianie pruskiemu fiskusowi w myśl umów zawartych z posiadaczem kopalni rudy cynkowej tychże rud ołowianych w postaci rudy surowej lub w stanie przesorowanym, bez pobierania opłat cłowych lub wywozowych. To samo zobowiązanie przejmują Niemcy wobec Polski, jeżeli z szybu kopalni rudy cynkowej, położonego w zachodnim polu Fryderyka, wydobywa się rudy ołowiane, które pochodzą z części pola tejże kopalni rudy cynkowej, położonej we wschodnim polu Fryderyka.

(4) Polska i Niemcy zgadzają się, że dla wykonania zobowiązań posiadaczy kopalń rudy cynkowej, wynikających z powyższych postanowień są konieczne następujące zarządzenia:

- a) Mają być prowadzone osobne rejestry wydobywania, wykazujące wydobywanie z części pól położonych w drugim Państwie.
- b) Kruszcze uzyskane pod ziemią, zawierające mieszaninę cynku i ołowiu, winne być wydobyte w specjalnie znaczonych wózkach, zależnie od tego, czy zostały uzyskane z jednej czy z drugiej części obszaru.
- c) O ilości zupełnie wypłukanych rud ołowianych, przeznaczonych dla drugiego Państwa, stanowi ustalony na podstawie rejestrów wydobywania (a) stosunek kruszców, uzyskanych w jednej części, dla kruszców uzyskanych w drugiej części obszaru.
- d) Celem dopilnowania beznagannego przeprowadzenia wymienionych pod a—c zarządzeń może uprawnione Państwo mianować męża zaufania, który przeprowadzi na kopalni rudy cynkowej i na płuczce konieczną kontrolę i konieczne dochodzenia, przy ewentualnym współudziale miernika górniczego uprawnio-

(„Friedrichsfeld”) der in dem polnisch werdenden Teile Oberschlesiens gelegen ist („Friedrichsfeld-Ost”), geht auf den Polnischen Staat über, während das Gewinnungsrecht in dem im deutschen Teilgebiete gelegenen Feldesteile („Friedrichsfeld-West”) dem Preussischen Staate verbleibt.

(2) Gleichzeitig geht auf Polen der Rechtsanspruch gegen die Besitzer der im Friedrichsfelde gelegenen Zinkerzbergwerke auf Herausgabe derjenigen Bleierze über, die in den im Friedrichsfeld-Ost gelegenen Feldesteilen der Zinkerzbergwerke von deren Besitzern gemeinschaftlich mit den Zinkerzen gewonnen werden und zwar gegen Erstattung der Kosten gemäss den mit diesen Besitzern getroffenen oder zu treffenden Vereinbarungen. Soweit von den Besitzern der im Friedrichsfelde gelegenen Zinkerzbergwerke die Bleierze aus den im Friedrichsfeld-West gelegenen Feldern oder Feldesteilen der Zinkerzbergwerke in Gemeinschaft mit den Zinkerzen gewonnen werden, verbleibt der Anspruch auf Herausgabe dem Preussischen Staate.

(3) Werden aus einem im Friedrichsfeld—Ost gelegenen Förderschaft einer Zinkerzgrube Bleierze gefördert, die aus einem im Friedrichsfeld—West gelegenen Feldesteile des betreffenden Zinkerzbergwerks gewonnen sind, so verpflichtet sich Polen zu gestatten, dass diese Bleierze dem Preussischen Fiskus nach Massgabe der mit dem Besitzer des Zinkerzbergwerks getroffenen Vereinbarungen als Roherz oder in aufbereitetem Zustande abgeliefert werden, ohne dass Zolloder Ausfuhrabgaben erhoben werden. Dieselbe Verpflichtung übernimmt Deutschland gegenüber Polen, wenn aus einem im Friedrichsfeld-West gelegenen Förderschaft einer Zinkerzgrube Bleierze gefördert werden, die aus einem im Friedrichsfeld-Ost gelegenen Feldesteile des betreffenden Zinkerzbergwerks gewonnen sind.

(4) Polen und Deutschland sind sich darüber einig, dass zur Durchführung der Verpflichtungen der Besitzer der Zinkerzbergwerke aus den vorbezeichneten Vereinbarungen folgende Massnahmen erforderlich sind:

- a) Über die Förderung aus den im anderen Lande gelegenen Feldesteilen sind besondere Förderregister zu führen.
- b) Das unter Tage gewonnene, aus Zink- und Bleierzen gemischte Haufwerk muss in besonders gekennzeichneten Förderwagen zu Tage gebracht werden, je nachdem es in dem einen oder dem anderen Gebietsteile gewonnen ist.
- c) Die Menge der an den anderen Staat abzuliefernden fertig gewaschenen Bleierze wird bestimmt durch das auf Grund der Förderregister (a) ermittelte Verhältnis des in dem einen Gebietsteile gewonnenen Haufwerks zu dem im anderen Gebietsteile gewonnenen Haufwerke.
- d) Zur Überwachung der einwandfreien Durchführung der unter a bis c bezeichneten Massnahmen kann von dem berechtigten Staate ein Vertrauensmann bestellt werden, der auf dem Zinkerzbergwerk und dessen Wäsche die erforderliche Überwachung und die erforderlichen Untersuchungen geübt

nego Państwa. Oba Państwa udziela delegatom tym ochronę konieczną dla niezakłóconego wykonywania swych uprawnień, wesprą ich przy spełnianiu swych zadań, przede wszystkim zaś zezwolą, by przekraczali dla spełniania swych zadań granicę państwową na podstawie wykazu wedle osobnej umowy.

(5) Państwo Polskie zezwala na to, że także w przyszłości odbywać się będzie w płuczce, położonej we wschodnim polu Fryderyka przy Szarleju, sortowanie rud cynkowych od ołowianych, które się wydobywa przez szyb kopalni Fiedlersglück, położony w zachodnim polu Fryderyka z kopalni rudy cynkowej Fiedlersglück, Jenny-Otto i Wilhelmsglück — wschodnie pole, złączonych we wspólnotę ruchu i że rudy sortowane w płuczce będą przy pomocy kolejki powietrznej lub na innej drodze odsyłane na terytorjum niemieckie bez cła i opłat od wywozu.

Artykuł 8.

Przejęcie urzędników etatowych, kontraktowych i robotników.

(1) Urzędnicy pruscy ustępują ze swych stanowisk w dzień po przejęciu przez Państwo Polskie, chyba, że dobrowolnie wystąpią z pruskiej służby państwowej i przejdą do służby Państwa Polskiego lub w myśl artykułu IX uzyskali zgodę Rządu Pruskiego na czasowe pozostanie w polskiej służbie państwowej.

(2) Państwo Polskie oświadcza, że co do urzędników kontraktowych i robotników, zatrudnionych w przedsiębiorstwach i zakładach polskich przejmując od chwili oddania prawa i obowiązki pruskiego fiskusa, chyba, że ci urzędnicy kontraktowi i robotnicy oświadczyli, iż w dniu oddania chcą bezzwłocznie opuścić swe posady.

Artykuł 9.

Urlopowanie urzędników i wpracowanie się w przedsiębiorstwa.

Rząd Pruski jest gotów udzielić na przeciąg dwóch lat, w myśl załącznika, urzędnikom, którzy wyraźnie oświadczyli, że chcą pozostać w pruskiej służbie państwowej, urlopu, celem pełnienia służby w zakładach polskich, łącznie z przedsiębiorstwem hutniczym Huta Fryderyka, o ile odnośni urzędnicy wyrażą tego rodzaju życzenie.

Artykuł 10.

Opróżnienie mieszkań służbowych i wynajętych urzędnikom.

Mieszkania służbowe i wynajęte urzędnikom, nie pozostającym w służbie polskiej, i to w domach fiskusa górniczego lub przezeń dzierżawionych na-

nenfalls unter Mitwirkung eines Markscheiders des berechtigten Landes, vornimmt. Beide Staaten werden diesen Beauftragten den zur ungestörten Wahrnehmung ihrer Befugnisse erforderlichen Schutz zu Teil werden lassen, sie in der Erfüllung ihrer Aufgaben unterstützen und insbesondere gestatten, dass sie auf Grund eines besonders zu vereinbarenden Ausweises zur Erfüllung ihrer Aufgaben die Landesgrenze überschreiten.

(5) Der polnische Staat gestattet, dass auch in Zukunft die Aufbereitung der Zink- und Bleierze, welche aus den zu einer Betriebsgemeinschaft vereinigten Zinkerzbergwerken Fiedlers-Glück, Jenny-Otto und Wilhelmsglück-Ostfeld durch den im Friedrichsfeld-West gelegenen Schacht der Fiedlers-Glückgrube gefördert werden, auf der im Friedrichsfeld-Ost bei Scharlei befindlichen Wäsche stattfindet, und dass die in der Wäsche aufbereiteten Erze mittels der Drahtseilbahn oder auf anderem Wege in das deutsche Gebiet zurückgeführt werden, ohne dass Zölle oder Ausfuhrabgaben erhoben werden.

Artikel 8.

Übernahme von Beamten, Angestellten und Arbeitern.

(1) Die Preussischen Beamten treten am Tage nach der Besitzergreifung durch den Polnischen Staat von ihren Stellungen zurück, soweit sie nicht freiwillig unter Ausscheiden aus dem Preussischen Staatsdienst in den Dienst des Polnischen Staates übertreten oder seitens der Preussischen Regierung gemäss Artikel IX die Zustimmung zum zeitweisen Verbleib im Dienste des Polnischen Staates erhalten haben.

(2) Der Polnische Staat erklärt sich bereit gegenüber den Angestellten und Arbeitern, die bei polnisch werdenden Werken und Anlagen beschäftigt sind, von der Übergabe ab in die Rechte und Pflichten des Preussischen Fiskus einzutreten, soweit diese Angestellten und Arbeiter nicht erklärt haben, ihre Stellung am Tage der Übergabe unverzüglich verlassen zu wollen.

Artikel 9.

Beurlaubung von Beamten und Einarbeitung in die Betriebe.

Die Preussische Regierung erklärt sich bereit Beamte, die nach ihrer ausdrücklichen Erklärung im preussischen Staatsdienste verbleiben wollen, für die Dauer von 2 Jahren nach Massgabe der Anlage zur Dienstleistung auf den polnisch werdenden Werken einschliesslich des Hüttenbetriebs Friedrichshütte zu beurlauben, soweit die betreffenden Beamten einen entsprechenden Wunsch äussern.

Artikel 10.

Räumung der Dienst- und Mietswohnungen der Beamten.

Die Dienst- und Mietswohnungen in bergfiskalischen oder vom Bergfiskus angepachteten Häusern der nicht im polnischen Dienste verbleibenden Be-

leży opróżnić w ciągu miesiąca po oddaniu. Czasokres ten może Państwo Polskie według własnego uznania przedłużyć na wypadek, gdyby zachodziły nadzwyczajne okoliczności.

Artykuł 11.

Postanowienia co do domów urzędniczych w Makoszowie.

(1) Stosownie do zasad przyjętych w protokole polsko-niemieckiej komisji dla ustalenia granicy z 18 grudnia 1921 r. przyznaje Polska pruskiemu fiskusowi górnictwu, na czas aż do obsadzenia granicy, ustalonej ostatecznie przez komisję dla ustalenia granicy, prawo użytkowania domów urzędniczych w Makoszowie i należących do nich ogrodów. Pruski fiskus górniczy przyjmuje na powyższy czasokres obowiązek utrzymania domów w dobrym stanie.

(2) Urzędnicy szybu Delbrück, mieszkający w tych domach w chwili oddania oraz członkowie ich rodzin, posiadający w myśl artykułu 31 polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej z dnia 15 maja 1922 bez wszystkiego to samo obywatelstwo, będą, o ile nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie na mocy artykułu 91 Traktatu Wersalskiego z dnia 28 czerwca 1919, przez Polskę traktowani w czasokresie, przewidzianym do złożenia deklaracji opcyjnej, nawet już przed złożeniem tej deklaracji, w ten sposób, jak gdyby już w chwili przejścia suwerenności na Polskę byli optowali za Niemcami.

(3) Urzędnicy oraz ich domownicy, którzy nie mają prawa do karty cyrkulacyjnej, otrzymają taką na podstawie artykułu 270 polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej z dnia 15 maja 1922. Urzędnicy mogą o każdej porze dnia i nocy swobodnie cyrkulować między domami urzędniczymi w Makoszowie a szybem Delbrück. Uprawnienie to należy wpisać do ich kart cyrkulacyjnych. Aż do uzyskania kart cyrkulacyjnych, najwyżej atoli aż do 1 września 1922 służy jako wykaz dla powyżej wymienionej wolnej cyrkulacji urzędników „karta legitymacyjna”, na której pruska dyrekcja górnicza w Zabrze, przykładając pieczęć służbową, potwierdzi, że jej posiadacz jest urzędnikiem szybu Delbrück i mieszka w urzędniczych domach w Makoszowie.

(4) Urzędnikom nowo umieszczonym przez pruskiego fiskusa górniczego w domach urzędniczych w Makoszowie w czasokresie oznaczonym w ustępie 1, przysługuje prawo wwozu swego dobytku domowego z uwolnieniem od cła i opłat.

(5) Urzędnicy, mieszkający w domach w Makoszowie, mogą przywozić przez najbliższe domy położoną komorę celną przedmioty potrzebne do uzupełnienia swego dobytku domowego jakoteż środki żywności konieczne dla siebie i swych rodzin z uwolnieniem od cła i opłat.

(6) Urzędników szybu Delbrück, mieszkających w domach w Makoszowie w czasokresie oznaczonym w ustępie 1, zwalnia się od płacenia wszystkich polskich nadzwyczajnych danin majątkowych. Co do po-

amten sind innerhalb eines Monats nach der Übergabe zu räumen. Nach Ermessen des Polnischen Staates kann dieser Zeitpunkt im Falle besonderer Verhältnisse verlängert werden.

Artikel 11.

Bestimmungen über die Makoschauer Beamtenhäuser.

(1) Entsprechend den in dem Protokolle der polnisch-deutschen Grenzfestsetzungskommission vom 18. Dezember 1921 aufgestellten Grundsätzen räumt Polen dem Preussischen Bergfiskus für die Zeit bis zur Besetzung der von der Grenzfestsetzungskommission endgültig festgesetzten Grenze das Niessbrauchsrecht an den Makoschauer Beamtenhäusern und dem dazu gehörigen Gartenland ein. Der Preussische Bergfiskus übernimmt für diesen Zeitraum die Unterhaltung der Häuser in gutem Zustande.

(2) Die in den Häusern zur Zeit der Übergabe wohnenden Beamten der Delbrückschachtanlage und ihre nach Artikel 31 des deutsch-polnischen Abkommens betreffend Oberschlesien vom 15. Mai 1922 ohne weiteres ihre Staatsangehörigkeit teilenden Familienangehörigen werden, soweit sie nach Artikel 91 des Vertrags von Versailles vom 28. Juni 1919 von Rechts wegen die polnische Staatsangehörigkeit erwerben, polnischerseits innerhalb der für die Abgabe der Optionserklärung vorgesehenen Frist auch schon vor Abgabe dieser Erklärung so behandelt werden, als wenn sie beim Übergange der Souveränität an Polen für Deutschland optiert hätten.

(3) Die Beamten sowie ihre Haushaltsangehörigen erhalten, soweit sie nicht Anspruch auf eine Verkehrskarte haben, eine solche auf Grund des Artikel 270 des deutsch-polnischen Abkommens betreffend Oberschlesien vom 15. Mai 1922. Die Beamten haben das Recht, jederzeit bei Tage und bei Nacht ungehindert zwischen den Makoschauer Beamtenhäusern und der Delbrückschachtanlage zu verkehren. Diese Berechtigung ist auf ihrer Verkehrskarte einzutragen. Bis zur Erlangung der Verkehrskarten, längstens bis 1. September 1922, gilt als Ausweis für den vorbezeichneten freien Verkehr der Beamten die „Legitimationskarte“, auf der von der Preussischen Bergwerksdirektion in Hindenburg unter Beidrückung des Dienstsiegels zu bescheinigen ist, dass der Inhaber Beamter der Delbrückschachtanlage ist und in den Makoschauer Beamtenhäusern wohnt.

(4) Beamte, die während des in Absatz 1 bezeichneten Zeitraums von dem Preussischen Bergfiskus neu in den Makoschauer Beamtenhäusern untergebracht werden, haben das Recht der zoll- und abgabenfreien Einfuhr ihres Hausrats.

(5) Die in den Makoschauer Häusern wohnenden Beamten dürfen die zur Ergänzung ihres Hausrats erforderlichen Gegenstände, sowie die für sich und ihre Familien erforderlichen Lebensmittel, über die den Häusern am nächsten liegende Zollabfertigungsstelle zoll- und abgabenfrei einführen.

(6) Die während des in Absatz 1 bezeichneten Zeitraums in den Makoschauer Häusern wohnenden Beamten der Delbrückschachtanlage sind von allen polnischen ausserordentlichen Vermögensabgaben be-

datków dochodowych, komunalnych i kościelnych, opłat szkolnych, podatków gruntowych i procederowych nie mogą być gorzej traktowani od polskich urzędników.

(7) Polska zapewnia urzędnikom i ich członkom rodziny na czasokres trzech miesięcy, licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po ukończeniu służby w szybie Delbrück prawo wywozu całego dobytku domowego do terytorjum Państwa Niemieckiego bez ograniczenia jakimiśkolwiek zakazami wywozu i z uwolnieniem od wszelkich należności, podatków i innych opłat. Na równi z dobytkiem domowym uważa się środki żywności, potrzebne na dwa tygodnie, jakoteż inwentarz żywy i zapasy paszy dla inwentarza żywego, w ilości odpowiadającej stosunkom gospodarczym odnośnego urzędnika. Przeszukiwanie rzeczy, przeznaczonych na wywóz jest jedynie dozwolone w mieszkaniu urzędnika i tylko podczas przeprowadzki. Podczas przewozu lub na granicy przeglądanie nie jest dozwolone. Rzeczy oddane na wywóz nie mogą być zatrzymane przy przeprowadzce dla jakichkolwiek pretensji Państwa, gminy lub innych korporacji publicznych lub osób prywatnych, chyba na podstawie wyroku lub uchwał zwyczajnych sądów cywilnych lub właściwych władz podatkowych.

(8) Czasokres do wyprowadzenia się urzędników upływa ogólnie z ostatnim dniem miesiąca, następującego po miesiącu, w którym kończy się czasokres, wyznaczony w ustępie 1.

(9) W razie, gdyby ostateczna granica polsko-niemiecka ponownie odłączyła domy urzędnicze w Makoszowie od szybu Delbrück, przedłuża się czasokres oznaczony w ustępie 1 o pięć lat.

Artykuł 12.

Zlikwidowanie, ustalenie wartości i dane dla komisji odszkodowań.

(1) O ile Państwo Polskie lub Pruskie zobowiązane jest w myśl artykułu VI do przeprowadzenia spraw o szkody górnicze, zapewnia się osobom opracowującym te sprawy możliwość przeprowadzenia swych prac w dotychczasowy sposób; w szczególności gwarantuje się możliwość używania wszelkich koniecznych środków pomocniczych, jak ksiąg, aktów i planów, możliwość korzystania z pomocy urzędników technicznych i budowniczych, możliwość udzielania celowych wiadomości i przeprowadzenie koniecznych badań, jako też prawo obchodzenia odnośnych zakładów i gruntów.

(2) Obie umawiające się strony przyznają na swoim obszarze delegatom strony drugiej, w szczególności także geologicznym, prawo przeprowadzenia badań dla stwierdzenia wartości własności górniczej i hutniczej oddanej Polsce i prawo zbierania koniecznych danych. Obydwa rządy udzielią zarządowi strony drugiej ułatwień, koniecznych dla przeprowadzenia tych prac. Co do szczegółów porozumieją się zarząd polski i fiskus górniczy.

freit. Hinsichtlich der Einkommen-, Kommunal- und Kirchensteuern, Schullabgaben, Grund- und Gewerbesteuern dürfen sie nicht schlechter als die polnischen Beamten gestellt werden.

(7) Polen sichert den Beamten und ihren Angehörigen das Recht zu, innerhalb von drei Monaten, von dem auf die Beendigung ihrer Anstellung bei der Delbrückschachtenanlage folgenden Monatsersten an gerechnet, ihren gesamten Hausrat ohne Beschränkung durch etwaige Ausfuhrverbote und frei von allen Gebühren, Abgaben und sonstigen Zahlungen in das deutsche Reichsgebiet abzubefördern. Dem Hausrate stehen Lebensmittel in Höhe des Bedarfs für zwei Wochen, sowie Vieh und Futtermittel für dieses Vieh in einem den Verhältnissen der Beamten angemessenen Umfange gleich. Eine Untersuchung der abzubefördernden Sachen darf nur in der Wohnung des Beamten und nur zur Zeit des Umzugs erfolgen. Auf dem Beförderungswege oder an der Grenze darf keine Nachschau stattfinden. Die abbeförderten Gegenstände dürfen beim Umzuge nicht wegen etwaiger Forderungen des Staats, der Gemeinde oder sonstiger öffentlicher Körperschaften oder von Privatpersonen zurückgehalten werden, soweit nicht Urteile oder Beschlüsse der ordentlichen Zivilgerichte oder der zuständigen Steuerbehörden vorliegen.

(8) Die Frist für den Abzug der Beamten endet allgemein mit dem letzten Tage des Monats, der auf den Monat folgt, in dem der in Absatz 1 bezeichnete Zeitraum abläuft.

(9) Für den Fall, dass die entgeltliche polnisch-deutsche Grenze wiederum die Makoschauer Beamtenhäuser von der Delbrückschachtenanlage trennen sollte, verlängert sich der im Absatz 1 bezeichnete Zeitraum um fünf Jahre.

Artikel 12.

Abwicklung, Wertermittlung und Material für die Wiedergutmachungskommission.

(1) Soweit nach Artikel 6 der Polnische oder der Preussische Staat Bergschädenangelegenheiten durchzuführen haben, wird den Bearbeitern dieser Bergschädenangelegenheiten zugesagt, dass sie ihre Arbeiten in der bisherigen Weise durchführen können, insbesondere wird die Benutzung aller erforderlichen Hilfsmittel gewährleistet wie Gebrauch der Bücher, Akten und Risse, Inanspruchnahme der technischen und Baubeamten, Erteilung zweckdienlicher Auskünfte und Anstellung der notwendigen Ermittlungen, sowie das Recht zur Begehung der betreffenden Anlagen und Grundstücke.

(2) Jeder der beiden vertragschliessenden Teile räumt auf seinem Gebiete den Beauftragten des anderen Teiles, insbesondere auch den geologischen, das Recht ein, Ermittlungen zwecks Feststellung des Wertes des an Polen übergebenen berg- und hüttenfiskalischen Eigentums anzustellen und das notwendige Material zu sammeln. Die beiden Regierungen werden der Verwaltung des anderen Teiles für diese Arbeiten die nötigen Erleichterungen gewähren. Über die Einzelheiten wird sich die Polnische Verwaltung mit dem Bergfiskus verständigen.

Artykuł 13.

Przelanie praw i obowiązków na spółki dzierżawne.

Państwo Polskie może prawa i obowiązki, przejęte tym układem przenieść na spółki dzierżawne, przez co się atoli nie narusza dalszej jego własnej odpowiedzialności za przejęte zobowiązania.

Artykuł 14.

Postanowienia końcowe.

(1) Układ niniejszy będzie ratyfikowany, a wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpi w Opolu w ciągu sześciu tygodni po podpisaniu układu.

(2) Układ wchodzi w życie już w chwili podpisania.

(3) Obie umawiające się strony mają prawo oświadczenia w ciągu ośmiu tygodni po podpisaniu, iż odstępują od niniejszego układu, w razie gdyby strona druga wezwaniu do wymiany dokumentów ratyfikacyjnych nie uczyniła zadość w wyżej oznaczonym czasokresie sześciu tygodni.

(4) W razie odstąpienia od układu traci on moc prawną.

W dowód powyższego pełnomocnicy niniejszy układ podpisali i zaopatrzyli swymi pieczęciami.

Wygotowano w Opolu, dnia 15 czerwca 1922 r., w języku polskim i niemieckim w podwójnych egzemplarzach.

(—) *Dr. Zygmunt Seyda*   (—) *Dr. Eckardt*
(—) *Dr. Gottfried Schwendy*

Załącznik.**POSTANOWIENIA**

co do urlopowania urzędników pruskiego fiskusa górniczego i hutniczego celem pełnienia służby w polskich skarbowych zakładach górniczych i hutniczych Górnego Śląska.

§ 1.

Urzednicy, którzy wyrażą życzenie uzyskania urlopu celem pełnienia służby w polskich zakładach, będą wybierani na podstawie porozumienia między polskim i pruskim zarządem. Oba zarządy zastrzegają sobie przytem prawo wykluczenia z ogólnej liczby tych urzędników co najwyżej 15%.

§ 2.

Czas urlopowania wynosić będzie 24 miesiące licząc od pierwszego dnia miesiąca, który nastąpi po dniu oddania zakładów.

Artikel 13.

Eintritt von Pachtgesellschaften.

Soweit der Polnische Staat nach diesem Abkommen Rechte und Verpflichtungen übernommen hat, ist er unbeschadet des Weiterbestehens seiner eigenen Haftung für die übernommenen Verpflichtungen berechtigt, die Rechte und Verpflichtungen auf Pachtgesellschaften zu übertragen.

Artikel 14.

Schlussbestimmungen.

(1) Dieses Abkommen soll ratifiziert und die Ratifikationsurkunden sollen binnen sechs Wochen nach Unterzeichnung des Abkommens in Oppeln ausgetauscht werden.

(2) Das Abkommen tritt bereits mit der Unterzeichnung in Kraft.

(3) Jeder der vertragschliessenden Teile hat das Recht, binnen acht Wochen nach der Unterzeichnung seinen Rücktritt von diesem Abkommen zu erklären, falls der andere Teil nicht innerhalb der obenbezeichneten Frist von sechs Wochen der Aufforderung zum Austausch der Ratifikationsurkunden gefolgt ist.

(4) Im Falle des Rücktritts tritt das Abkommen ausser Kraft.

Zu Urkund dessen haben die Bevollmächtigten dieses Abkommen unterzeichnet und mit ihren Siegeln versehen.

Ausgefertigt in Oppeln am 15. Juni 1922 in polnischer und deutscher Sprache in je doppelter Urschrift.

(—) *Dr. Zygmunt Seyda*   (—) *Dr. Eckardt*
(—) *Dr. Gottfried Schwendy*

BESTIMMUNGEN

über die Beurlaubung von Beamten des Preussischen Berg- und Hüttenfiskus zur Dienstleistung in den berg- und hüttenfiskalischen Betrieben im polnisch werdenden Teile Oberschlesiens.

§ 1.

Die Beamten, die den Wunsch äussern, zur Dienstleistung auf den polnisch werdenden Werken beurlaubt zu werden, werden im Einvernehmen der polnischen und der preussischen Verwaltung ausgewählt. Jede Verwaltung behält sich dabei das Recht vor, aus der gesamten Zahl dieser Beamten bis zu 15% auszuschliessen.

§ 2.

Die Beurlaubung erstreckt sich auf vierundzwanzig Monate, von dem auf die Uebergabe der Werke folgenden Monatsersten ab gerechnet.

§ 3.

Urzednicy pełnić będą swą służbę wyłącznie w polskich zakładach, w których dotychczas byli zatrudnieni. Urzednicy będą mogli być przenoszani do innych polskich zakładów za swą zgodą.

§ 4.

Tak polski zarząd, jak odnośny urzednik są uprawnieni do wypowiedzenia stosunku służbowego w polskim zarządzie z zachowaniem czasokresu trzech miesięcy. Państwo Polskie jest zobowiązane zawiadomić bezzwłocznie o tem wypowiedzeniu pruskiego fiskusa górniczego i hutniczego.

§ 5.

Rząd Polski zapewnia urzednikom wszystkie prawa obywatelskie, z wyjątkiem tych, które przysługują wyłącznie polskiemu obywatelom.

§ 6.

Urzedników oraz żyjących z nimi wspólnie zstępnych i innych członków rodziny zwalnia się od pełnienia polskiej służby wojskowej i nie można ich bez zgody Rządu Niemieckiego zniewalać do pełnienia służby w policji, w strażach obywatelskich i w podobnych formacjach, chyba, że są polskimi obywatelami. O ileby istniały w tym przedmiocie przepisy wyjątkowe na niekorzyść cudzoziemców, to nie będą one stosowane do urzedników.

§ 7.

Urzedników, jako też żyjących z nimi wspólnie członków rodziny zwalnia się zasadniczo od płacenia wszystkich polskich nadzwyczajnych danin majątkowych. Co do podatków dochodowych, komunalnych i kościelnych, opłat szkolnych, podatków gruntowych i procederowych nie mogą być gorzej traktowani od polskich urzedników.

Nie będą pobierane opłaty z tytułu zwolnienia od służby w formacjach wymienionych w § 6.

§ 8.

Rząd Polski zapewnia pełne odszkodowanie za wszelkie szkody, wyrządzone urzednikom na ciele i życiu, zdrowiu, własności i prawach majątkowych, przez czyny bezprawne organów władzy publicznej. To samo stosuje się do szkód tego samego rodzaju wyrządzonych urzednikom przez osoby prywatne, jeśli motywem lub współmotywem czynu powodującego szkodę była narodowość urzednika. Odpowiedzialność upada, jeśli się udowodni urzednikowi, że sam zawinił.

§ 9.

Zarząd polski uszanuje we właściwy sposób narodowe uczucia urzedników.

§ 3.

Die Verwendung der Beamten beschränkt sich auf die polnisch werdenden Werke, bei denen sie bisher beschäftigt waren. Versetzungen zu anderen polnisch werdenden Werken können mit Zustimmung der Beamten vorgenommen werden.

§ 4.

Sowohl die polnische Verwaltung, wie der betreffende Beamte, ist berechtigt, das Dienstverhältnis bei der polnischen Verwaltung mit dreimonatiger Frist zu kündigen. Der Polnische Staat ist verpflichtet, unverzüglich von dieser Kündigung dem Preussischen Berg- und Hüttenfiskus Mitteilung zu machen.

§ 5.

Die Polnische Regierung gewährleistet den Beamten alle staatsbürgerlichen Rechte, mit Ausnahme derjenigen, welche ausschliesslich den polnischen Staatsangehörigen zustehen.

§ 6.

Die Beamten und die in ihrem Haushalte lebenden Abkömmlinge und sonstigen Familienangehörigen sind vom polnischen Militärdienste befreit und können ohne Genehmigung der Deutschen Regierung nicht zum Eintritt in Polizeitruppen, Bürgerwehren und ähnliche Formationen gezwungen werden, soweit sie nicht polnische Staatsangehörige sind. Soweit in dieser Hinsicht Ausnahmestimmungen zu Ungunsten von Ausländern bestehen sollten, finden dieselben auf die Beamten keine Anwendung.

§ 7.

Die Beamten sowie die in ihrem Haushalte lebenden Familienangehörigen sind grundsätzlich von allen polnischen ausserordentlichen Vermögensabgaben befreit. Mit Bezug auf Einkommen-, Kommunal-, und Kirchensteuern, Schulabgaben, Grund- und Gewerbesteuern dürfen sie nicht schlechter als die Polnischen Beamten gestellt werden.

Abgaben für Nichttheranziehung zu Formationen der in § 6 erwähnten Art werden nicht erhoben werden.

§ 8.

Die Polnische Regierung sichert vollen Ersatz für allen Schaden an Leib und Leben, Gesundheit, Eigentums- und Vermögensrechten zu, der den Beamten aus gesetzwidrigen Eingriffen öffentlicher Organe erwächst. Das Gleiche gilt von Schäden derselben Art, die den Beamten von Privatpersonen zugefügt werden, wenn die Nationalität der Beamten Beweggrund oder Mitbeweggrund für die Schädigende Handlung gewesen ist. Die Haftung fällt fort, soweit den Beamten ein Verschulden nachgewiesen wird.

§ 9.

Die polnische Verwaltung wird auf das nationale Empfinden der Beamten jede angemessene Rücksicht nehmen.

Urlopowani urzędnicy winni sumiennie wykonywać swe obowiązki służbowe, stosować się do urzędowych zleceń polskiego zarządu i zachowywać się lojalnie w stosunku do Polski. Na żądanie złożą oni odpowiednie pisemne oświadczenie; jednakże nie będzie się od nich żądało złożenia przysięgi służbowej. Jeżeli urzędnik bez powodu i przedwcześnie opuści samowolnie służbę, nie zatrudni go zarząd niemiecki przed upływem czasokresu, przewidzianego w § 4 dla wypowiedzenia.

Nieznajomość języka polskiego nie pociągnie za sobą dla urzędników żadnych skutków ujemnych co do służby, poborów lub pod innym względem; nie wolno również zmuszać do nauki języka polskiego.

§ 10.

Unormowanie wysokości poborów, które płacić będzie zarząd polski, zastrzega się bezpośredniemu porozumieniu się polskiego zarządu z urzędnikami. Rząd Polski zobowiązuje się jednak do płacenia poborów, które odpowiadają conajmniej poborom płaconym w pruskiej służbie państwowej i poborom urzędników kontraktowych w zakładach, należących do Związku pracodawców górnośląskiego przemysłu górniczego i hutniczego. Jeśli rodzina urzędnika z powodu braku odpowiedniego mieszkania mieszka w innej miejscowości niż w miejscu służbowym, także poza polską częścią Górnego Śląska, należy jemu poza powyżej wymienionymi poborami wypłacać według każdorazowych niemieckich przepisów odszkodowanie dla urzędników nieprzesiedlonych za oddzielnie prowadzone gospodarstwo. Wszystkie wypłaty uskutecznią się w walucie niemieckiej (marka niemiecka według wartości nominalnej).

§ 11.

Rządowi Polskiemu nie przysługuje władza dyscyplinarna w stosunku do urlopowanych urzędników. W razie zajścia uchybień przysługuje polskiemu zarządowi jedynie prawo wypowiedzenia urzędnikowi w myśl postanowień kodeksu handlowego. Zarząd polski może w tym wypadku odnośnego urzędnika oddać do dyspozycji pruskiego fiskusa górniczego i hutniczego. Zarząd polski zobowiązuje się podać wówczas do wiadomości pruskiego fiskusa górniczego i hutniczego ustalony stan rzeczy uchybienia urzędnika.

Akta personalne urlopowanych urzędników pruskich oraz akta o ogólnych sprawach personalnych, które mają znaczenie dla zarządu polskiego odnośnie do tych urzędników, mają być do dyspozycji polskiego zarządu celem wglądu.

§ 12.

Urzędnicy otrzymają urlop na każdorazowych zasadach urlopowania pruskich urzędników państwowych. Urlop można zawsze spędzać wraz z człon-

Die Beurlaubten sind gehalten, ihre Amtspflichten gewissenhaft zu erfüllen, den amtlichen Anordnungen der polnischen Verwaltung nachzukommen und Polen gegenüber ein loyales Verhalten an den Tag zu legen. Auf Verlangen ist eine entsprechende schriftliche Erklärung abzugeben, zur Ableistung eines Dienstes können die Beamten jedoch nicht veranlasst werden. Verlässt ein Beamter eigenmächtig grundlos und vorzeitig seinen Dienst, so wird die deutsche Verwaltung ihn nicht vor Ablauf der in § 4 vorgesehenen Kündigungsfrist in ihre Dienste einstellen.

Aus der Unkenntnis der polnischen Sprache darf den Beamten kein dienstlicher, geldlicher oder sonstiger Nachteil erwachsen, ein Zwang zur Erlernung der polnischen Sprache darf nicht ausgeübt werden.

§ 10.

Die Vereinbarung über die Höhe des von der polnischen Verwaltung zu zahlenden Gehalts bleibt der unmittelbaren Regelung zwischen der polnischen Verwaltung und den Beamten vorbehalten. Die Polnische Regierung verpflichtet sich jedoch, Gehälter zu bezahlen, die mindestens den Gehältern im preussischen Staatsdienst und den Gehältern der Angestellten in den Betrieben der zum Arbeitgeberverbände der oberschlesischen Bergwerks- und Hüttenindustrie gehörigen Werke entsprechen. Ist die Familie eines Beamten an einem anderen Orte als dem Dienstorte, auch ausserhalb des polnischen Teiles Oberschlesiens, untergebracht, weil dem Beamten für seine Familie eine angemessene Wohnung nicht zur Verfügung gestellt werden kann, so ist ihm die Entschädigung für getrennte Haushaltsführung für nicht versetzte Beamte nach den jeweiligen deutschen Bestimmungen ausser den vorbezeichneten Bezügen zu zahlen. Alle Zahlungen sind in deutscher Währung (Reichsmark zum Nennwerte) zu leisten.

§ 11.

Die Polnische Regierung hat keine Disziplinalgewalt über die beurlaubten Beamten. Bei Verfehlungen der Beamten steht der Polnischen Verwaltung lediglich ein Kündigungsrecht gemäss den Bestimmungen des Handelsgesetzbuches zu. Die polnische Verwaltung kann in diesem Falle den betreffenden Beamten dem Preussischen Berg- und Hüttenfiskus zur Verfügung stellen. Sie verpflichtet sich dem Preussischen Berg- und Hüttenfiskus dabei den festgestellten Tatbestand über die Verfehlung des Beamten mitzuteilen.

Die Personalakten der beurlaubten preussischen Beamten und die Akten über allgemeine Personalangelegenheiten, welche für die polnische Verwaltung bezüglich dieser Beamten von Interesse sind, sollen der polnischen Verwaltung zur Einsicht zur Verfügung stehen.

§ 12.

Die Beamten erhalten Urlaub nach den jeweiligen Grundsätzen für die Beurlaubung der preussischen Staatsbeamten. Der Urlaub kann jederzeit

kami rodziny, domownikami oraz służbą poza Górnym Śląskiem. Urzędnicy otrzymują dla podróży urlopowanych bezpłatnie niezbędny paszport i wizę, o ile nie posiadają innego wykazu uprawniającego do przekroczenia granicy; nadto przyznaje się tak im jak członkom rodziny żyjącym z nimi wspólnie oraz służbie zwolnienie od opłat celnych dla bagażu.

§ 13.

O ile urzędnicy zajmują mieszkanie służbowe lub mieszkanie wynajęte oddane im jako służbowe, zatrzymują je nadal, chyba że między urzędnikiem i polskim zarządem została zawarta innego rodzaju umowa.

Urzędnikom, opuszczającym polską służbę i osobom po nich pozostałym przysługuje, aż do wyszukania nowego mieszkania w nowym miejscu służbowym, prawo dalszego używania dotychczasowego mieszkania służbowego lub wynajętego mieszkania oddanego im jako służbowe na przeciąg sześciu tygodni, licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po ukończeniu służby. Zarząd polski może według swego uznania przedłużyć ten czasokres w razie zajścia nadzwyczajnych warunków.

Jeżeli urzędnik posiada pole służbowe, przeprowadza się rozliczenie z następcą zgodnie z obowiązującymi niemieckimi przepisami.

§ 14.

Jeżeli urzędnik w czasie służby w zarządzie polskim doznał wypadku, przejmuje Państwo Polskie opiekę nad nim i nad osobami po nim pozostałymi zgodnie z obowiązującymi pruskimi przepisami. Jeżeli odnośny urzędnik lub osoby po nim pozostałe podnoszą z tego powodu roszczenia do Państwa Pruskiego, wyrówna Polska szkodę w całej pełni fiskusowi pruskiemu.

§ 15.

Rząd Polski zwróci Państwu Pruskiemu część emerytur i poborów wyznaczonych osobom pozostałym, odpowiadającą stosunkowi czasokresu służby pełnionej przy zarządzie polskim do całego czasokresu odbytej służby. Zamiast kwot tych można wypłacić na podstawie bliższego porozumienia ryczałtowe odszkodowanie.

§ 16.

Państwo Polskie płaci urzędnikom powracającym przysługujące im w razie przeniesienia do Zabrza koszty przeniesienia i przeprowadzki łącznie ze zwrotem powstałych wydatków zgodnie z każdorazowo obowiązującymi pruskimi przepisami.

Polska zapewnia urzędnikom i ich członkom rodziny na czasokres sześciu miesięcy licząc od pierwszego dnia miesiąca następującego po ukończeniu czynności służbowej prawo wywozu do terytorjum Państwa Niemieckiego całego dobytku domowego bez ograniczenia jakimiśkolwiek zakazami wywozu

ausserhalb Oberschlesiens mit Familien und Hausangehörigen und Dienstpersonal verbracht werden. Die Beamten erhalten für diese Urlaubsreisen, falls sie keinen sonstigen zum Grenzübertritt berechtigenden Ausweis besitzen, unentgeltlich den erforderlichen Pass nebst Sichtvermerk sowie Zollfreiheit für das Reisegepäck und zwar sowohl für sich wie für die in ihrem Haushalt lebenden Familienangehörigen und das Dienstpersonal.

§ 13.

Die Beamten, soweit sie eine Dienst- oder Dienstmietswohnung innehaben, behalten sie weiter, es sei denn, dass zwischen dem Beamten und der polnischen Verwaltung eine anderweitige Vereinbarung zustandekommt.

Beim Ausscheiden aus dem polnischen Dienste steht den Beamten und ihren Hinterbliebenen bis zum Finden einer neuen Wohnung am neuen Dienstorte das Recht der Weiterbenützung der bisherigen Dienst- oder Dienstmietswohnung bis zur Dauer von sechs Wochen, von dem auf die Dienstbeendigung folgenden Monatsersten an gerechnet, zu. Nach Ermessen der polnischen Verwaltung kann dieser Zeitraum im Falle besonderer Verhältnisse verlängert werden.

Hat ein Beamter Dienstland, so vollzieht sich die Auseinandersetzung mit dem Nachfolger nach den geltenden deutschen Bestimmungen.

§ 14.

Erleidet ein Beamter während der Dienstzeit bei der polnischen Verwaltung einen Unfall, so übernimmt der Polnische Staat die Fürsorge für ihn und seine Hinterbliebenen gemäss den bestehenden preussischen Bestimmungen. Machen der betreffende Beamte oder seine Hinterbliebenen aus diesem Anlasse gegen den Preussischen Staat Ansprüche geltend, so wird Polen den Preussischen Fiskus im vollen Umfange schadlos halten.

§ 15.

Die Polnische Regierung erstattet dem Preussischen Staate einen der Dauer der Dienstleistung bei der polnischen Verwaltung im Verhältnis zur Gesamtdienstleistung entsprechenden Anteil an den Pensions- und Hinterbliebenenbezügen. Anstelle dieser Beträge kann nach näherer Vereinbarung eine Pauschvergütung gezahlt werden.

§ 16.

Bei der Rückgabe der Beamten zahlt der Polnische Staat den Beamten die ihnen für eine Versetzung nach Hindenburg zustehenden Versetzungs- und Umzugsgebühren zuzüglich der Entschädigung für entstandene Auslagen nach den jeweils geltenden preussischen Bestimmungen.

Polen sichert den Beamten und ihren Angehörigen das Recht zu, innerhalb sechs Monaten, von dem auf die Beendigung der dienstlichen Tätigkeit folgenden Monatsersten an gerechnet, ihren gesamten Hausrat ohne Beschränkung durch etwaige Ausfuhrverbote und frei von allen Gebühren, Abgaben und

i z uwolnieniem od wszelkich należności, podatków i innych opłat. Na równi z dobytkiem domowym uważa się środki żywnościowe i opał potrzebne na dwa tygodnie, jakoteż inwentarz żywy i paszę dla inwentarza żywego w ilości odpowiadającej stosunkom gospodarczym urzędnika.

Przeszukiwanie rzeczy przeznaczonych na wywóz jest jedynie dozwolone przy wyprowadzeniu się w domu urzędnika. Podczas przewozu lub na granicy nie przeprowadza się przeszukiwania. Rzeczy oddane na wywóz nie mogą być zatrzymywane przy wyprowadzeniu się dla jakichkolwiek pretensji Państwa, gminy lub innych korporacji publicznych, lub osób prywatnych, chyba na podstawie wyroków lub uchwał zwyczajnych sądów cywilnych lub właściwych władz podatkowych.

Ewentualnie konieczne paszporty i wizy należy wystawić bezpłatnie.

§ 17.

Urzędnicy, którzy przechodzą na stałe do służby polskiej, tem samem przestają być w służbie państwowej pruskiej i tracą wszystkie prawa do fiskusa pruskiego.

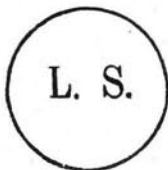
§ 18.

Państwo Polskie może prawa i obowiązki przejęte temi postanowieniami przełać w całości lub częściowo na spółki dzierżawne, przez co się atoli nie narusza dalszej jego własnej odpowiedzialności za przejęte zobowiązania.

Zaznajomiwszy się z powyższym Układem, uznaliśmy go i uznajemy za słuszny, zarówno w całości, jak i każde z zawartych w nim postanowień, oświadczamy, że jest przyjęty, ratyfikowany i zatwierdzony i przyrzekamy, że będzie ściśle stosowany.

Na dowód czego wydaliśmy Akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

W Warszawie, dnia 3 października 1922 roku.

Przez Naczelnika Państwa
Minister Spraw Zagranicznych:
G. Narutowicz

J. Piłsudski

111.

Oświadczenie Rządowe

z dnia 14 stycznia 1923 r.

w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Układu polsko-niemieckiego, dotyczącego państwowej własności górniczej i hutniczej w polskiej części Górnego Śląska, podpisanego w Opolu dnia 15 czerwca 1922 r.

Podaje się niniejszem do wiadomości, że wymiana dokumentów ratyfikacyjnych Układu polsko-

sonstigen Zahlungen in das Deutsche Reichsgebiet abzubefördern. Dem Hausrate stehen Lebensmittel und Heizmaterial in Höhe des Bedarfs für zwei Wochen sowie Vieh- und Futtermaterial für dieses Vieh in einem den Verhältnissen der Beamten angemessenen Umfange gleich.

Eine Untersuchung der abzubefördernden Sachen darf nur beim Abzug im Hause des Beamten erfolgen. Auf dem Beförderungsweg oder an der Grenze findet keine Nachschau statt. Die abbeförderten Gegenstände dürfen beim Abzuge nicht wegen etwaiger Forderungen des Staates, der Gemeinde oder sonstigen öffentlichen Körperschaften oder von Privatpersonen zurückgehalten werden, soweit nicht Urteile oder Beschlüsse der ordentlichen Zivilgerichte oder der zuständigen Steuerbehörden vorliegen.

Etwa erforderliche Pässe und Sichtvermerke sind unentgeltlich auszustellen.

§ 17.

Beamte, die endgültig in polnische Dienste übertreten, scheiden aus dem preussischen Staatsdienst aus und verlieren damit alle Rechte gegen den Preussischen Fiskus.

§ 18.

Soweit der Polnische Staat nach diesen Bestimmungen Rechte und Verpflichtungen übernommen hat, ist er, unbeschadet des Weiterbestehens seiner eigenen Haftung für die übernommenen Verpflichtungen, berechtigt, sie im ganzen oder teilweise auf Pachtgesellschaften zu übertragen.

niemieckiego w przedmiocie państwowej własności górniczej i hutniczej w polskiej części Górnego Śląska, podpisanego w Opolu dnia 15 czerwca 1922 r., została dokonana w Berlinie dnia 20 listopada 1922 roku.

Minister Spraw Zagranicznych:

Al. Skrzyński